

Hembygdsbladet

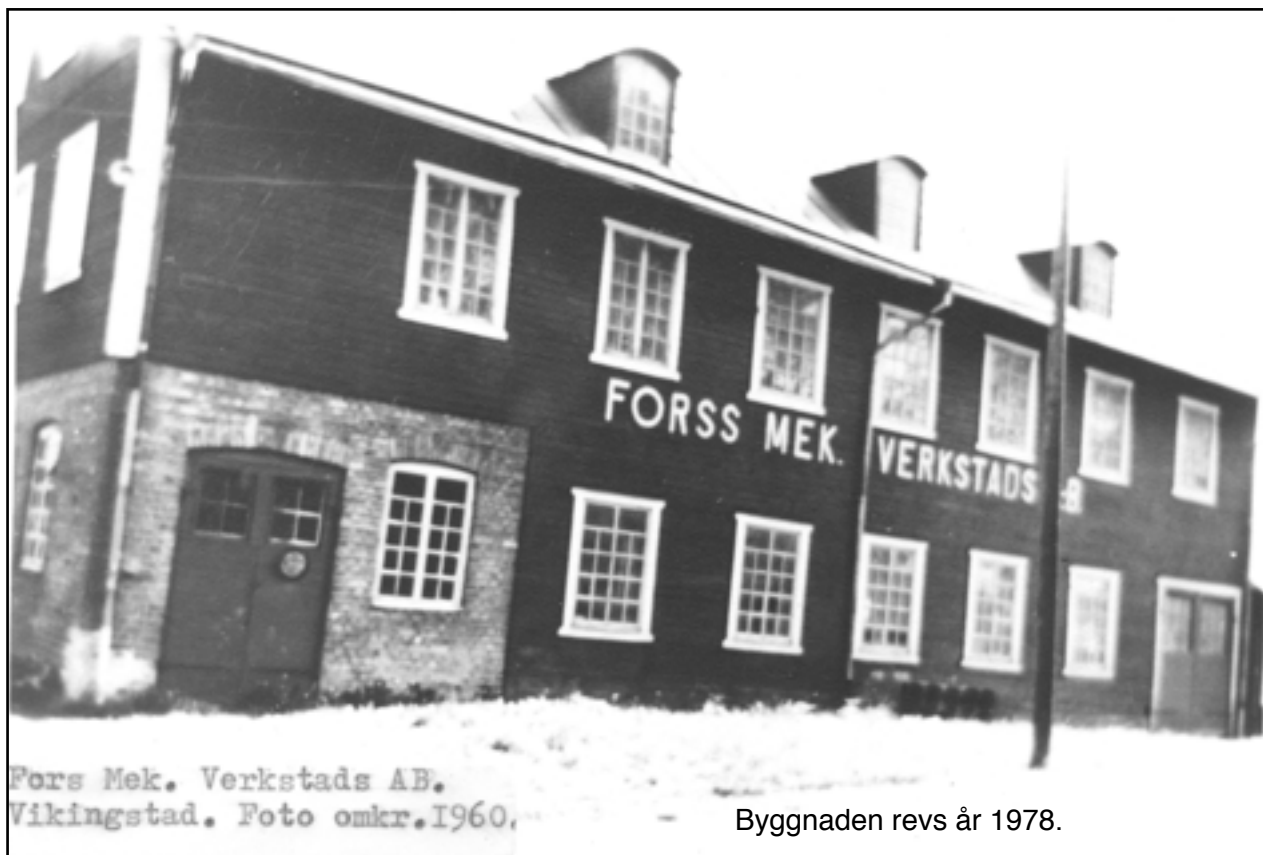
År 2015
Nr 3

Medlemsblad för Vikingstad hembygdsförening.
Hemsida: <http://www.hembygd.se/vikingstad/>.
Kontakt: Göran Nilseryd Tel 0142-20205
Ansvarig utgivare: Gunnar Asplunder

Redaktörer:
Rickard Fransson
Anders Cedergren

DEN GAMLA BILDEN

Fors Mek. Verkstads AB, Sparman-Fabriken AB av Arne Anstérus

I början av 1940-talet köpte min farbror - David Andersson i Linköping - A.F. Fors Mek. Verkstad i Bankeberg (Vikingstad). Företaget var beläget vid hörnet av nuvarande Fålösavägen och Lokegatan och i köpet ingick också fyra kringliggande villafastigheter. Företaget startade sin verksamhet år 1898 med tillverkning av: säcklyftare, halmelevatorer, cirkelsågverk, ringvältar samt reparation av lantbruksmaskiner och på 40-talet tillverkades det ett stort antal spannmålsfläktar. Verkstads-byggnaderna var uppförda av trä i två plan. Det övre planet var snickeri och i gaveländan fanns även en lägenhet. Två lagerbyggnader tillhörde också verksamheten. Företaget Bröderna Forss i Mjölby (som inte finns i dag) hade sitt ursprung från A F Forss-släkten.

Undertecknad anställdes i företaget som "bokhållare" år 1946 och verkstadschef var Otto Drott. Företaget sysselsatte då ca 6 verkstadsarbetare. Fabriksbyggnaderna revs år 1978 och tre villatomter avstyckades som i dag har adress Lokegatan 9 - 13

I en räkenskapsbok från år 1907 kan man läsa:

Till Fettjestad Tröskbolag i Gammalkil: En montör till Fettjestad för tätning av lokomobilen 12 tim á 0:45 = 5:40 Boken har 998 välskrivna sidor

Sparman

I mitten av 1940-talet började en mekanisk verkstad i Vretstorp i Örebro län tillverka en kedjetransportör som användes inom lantbruket för transport av t.ex. sädesskärvar. Den tillverkades i olika längder och använde man en 20 m lång transportör för framforsling av sädesskärvar till ett stationärt tröskverk så kunde man "spara flera man" i trösklaget. Ur detta föddes således produktnamnet Sparman-transportören Det blev ett synnerligen bra produktnamn. Ett begrepp för

lantbrukstransportörer. David Andersson – som drev maskinfirma i Linköping – sålde dessa transportörer till lantbruket. Han köpte tillverkningen i Vretstorp och flyttade verksamheten till det nerlagda Bankebergs mejeri i Vikingstad. Året var 1949 och företagsnamnet blev Sparman-Fabriken AB. Undertecknad anställdes i företaget i början av 1950 efter fullgjord militärtjänstgöring. När verksamheten startade var vi ca 10 anställda och när jag gick i pension år 1991 var vi mellan 50-60 anställda. Under mina drygt 40 år i företaget har jag varit med om flera "tidsperioder". Under 1950-talet var transportörer en stor produkt Vi var ledande tillverkare i landet. Vi byggde upp ett stort lager under vinterhalvåret för att vara leveranskraftiga under sommarhalvåret. Vi tillverkade även gummibandtransportörer, som användes för varustransporter i olika sammanhang. 1960-70-talen hade vi stora framgångar med vår nykonstruerade halmskärare. Mobila skördetröskor hade alltmer kommit till användning och lantbrukarna ville ha den tröskade halmen sönderdelad och utspridd på den tröskade ytan. Vår halmskärare monterades på tröskan och utförde dessa moment. Vi var underleverantörer av dessa halmskärare till våra svenska skördetrösktillverkare Bolinder-Munktell och Westeråsmaskiner (Aktiv) 1970-talet blev också den period då vi började tillverka självgående fodervagnar för såväl grovfoder (ensilage) som kraftfoder (krossad spannmål) Vagnarna hängdes upp i en räls ovanför foderbordet i kostallarna. Kraftfodervagnarna var utrustade med datateknik för individuell portionering till varje ko.

Bild av nya Sparmanfabriken som stod färdig år 1978, samt några av de anställda.

Dessa produkter blev inledningen till ett långt samarbete med Alfa-Laval, som skött marknadsföringen av vagnarna. Under hela 1960-70 talen var vi i ständigt behov av mera utrymmen för tillverkningen. Vi byggde till och ändrade om och vi köpte en verkstad som ligger på SJ:s banområde i höjd med idrottsanläggningen.

David Anderssons hälsa under 1960-talet hade inte varit den bästa, och han avled år 1967. Företagen ägdes nu av Davids fru och son. Verksamheten fortsatte som tidigare, men i mitten på 70-talet ville ägarna sälja. Undertecknad och Birger Lindh, som anställdes i företaget år 1955, var intresserade att ta över verksamheten, och så blev det. Året var 1976. Vi började omedelbart planera för en nybyggnad, och förhandlingar med Linköpings kommun resulterade i att vi fick köpa markområdet mellan gamla Bankebergs mejeri och järnvägen. År 1978 invigde Lanshövding Eckerberg den nya anläggningen på 5,500 kvm med verkstad, lager och kontor. Vi sökte finansiering till detta bygge hos Industrikredit, som var lite tveksamma och tyckte att det var en stor satsning. Tre år senare återkom samma kreditgivare och frågade om vi inte behövde låna ytterliggare pengar. År 1988 fick vi förfrågan från Östgöta-Invest AB, som ville överta ägandet av Sparman-Fabriken, och inom kort så hittade vi en uppgörelse om detta.

Tyvärr så blev det en splittring i ägarförhållandet inom Östgöta-Invest, vilket resulterade i att Alfa-Laval gick in som ägare av Sparman redan efter ett par år. Vi var nu ett dotterbolag inom Alfa-Laval-koncernen med allt vad detta innebär, och undertecknad var kvar som platschef till år 1991. Verksamheten med Alfa-Laval som ägare pågick fram till 1995 då hela verksamheten flyttades till Nyköping. Epoken Sparman-Fabriken i Vikingstad var därmed slut, Fastigheten ägs och disponeras i dag av Vikingstad Åkeri.

Arne Anstérus

Inför byvandringen 12/8.

Vi samlas vid hembygdsgården kl 18.30. Vi går från hembygdsgården och följer sedan Mimergatan och berättar om drängstugan, brandstation, skola och affärer. Avslutning nere vid järnvägen. Vi ses.

Från sommarens aktiviteter .

Besöket hos Anders Nilsson 16 maj.

Vikingstads Hembygdsförening har i samarbete med Studieförbundet haft sin årliga vårutflykt. Samling vid Hembygdsgården där Gunnar Asplunder hälsade ett 40-tal personer välkomna och berättade om dagens program. Därefter gemensam färd till "Gusta By" där Anders och Merlinda tog emot oss vid "Smestället". Bröderna Asplunder berättade om sin mormor som under många år var hushållerska till smen´.

Sedan följde en rundvandring utmed den gamla bygatan där Anders och Merlinda visade och berättade om de nu renoverade husen. Merlinda berättade om arbetet med Bed och Breakfast som de driver året runt. Anders hade ordnat med traktor och vagnar och körde oss runt i s.k. traktortåg, visade den stora panncentralen

som nu förser hela byn med värme och anläggningarna med höns och äggförpackning. När vi återkom till huvudbyggnaden, bjöds vi alla på kaffe med hembakat bröd och en härlig jordgubbstårta. Ordf. Göran Nilseryd framförde deltagarnas tack för en trevlig och lärorik e.m. i Gusta By, där de gamla husen nu bevarats till eftervärlden på ett mycket föredömligt sett.

6 juni

Vikingstads Hembygdsförening har i samarbete med Studieförbundet firat Sveriges Nationaldag i trädgården vid Hembygdsgården i Vikingstad. Odförande Göran Nilseryd hälsade ett 90-tal besökare välkomna. Harald och Rolf spelade och sjöng. Högtidstalet hölls av församlingsprästen Annika Johansson, Landeryd. Dagen avslutade med kaffe och saft med hembakade bullar och "Sverigebakelse" som dracks under dom gamla äppelträden i Hembygdsgårdens trädgård

Allsång vid Hembygdsgården i Vikingstad 10 juni.

Vikingstads Hembygdsförening i samarbete med Studieförbundet har haft allsångsafton i trädgården vid Hembygdsgården. Ett 30 tal besökare hälsades välkomna av allsångsledaren Anita Johansson, Rimforsa. Anita höll under kvällen med hjälp av dragspelaren Ingemar Axelsson och Langkvintetten med Lille-Mor i allsången. Anita hade också ordnat med en musiktävling med många kluriga frågor, ingen lyckades pricka alla rätt, men alla fick godis som pris för sitt deltagande. Veine Nilseryd serverade varmkorv som hade en strykande åtgång under kvällen. Anita bjöd sina spelarkompisar på kaffe vid det stora stenbordet i trädgården.

Staketet runt hembygdsgården har nu på vissa sträckor blivit ersatt med nytt, en del sträckor lagade samt målade. Här sågas nya staketstolpar av Hasse Person. Gunnar Månsson håller i och intendenten Weine Nilseryd övervakar. Ett tack till dem som varit arbetskraften.

Foton av Göran Nilseryd.

Torsdagsförmiddagar i varje vecka är det arbete och prat på hembygdsgården. Alla är välkomna att utföra någon syssla som känns meningsfull.

Spökar det?.

Året är 1950. och jag går femte klass i Vikingstad kyrkskola. Jag har tidigare på dagen tänt i slöjdens plåtkamin och även varit där och lagt på mer ved. Det är lektion och magister Gösta Laurentz tittar på sin klocka och säger, nu Lennart är det dags för dig att lägga på en sista omgång ved i kaminen om vi ska få det varmt i slöjden. Jag går ut i korridoren och tar på mig jacka, mössa och går mot slöjden, den ligger på andra sidan skolgården i prästens gamla tiondehus, ett stenhus med metertjocka väggar. I markplanet var det en likbod där det ibland stod kistor före begravning. Jag skulle gå förbi dörren och utvändigt på baksidan var stentrappan som gick till slöjden vars ena fönster syns på bilden.

Mellan kyrkogårdsmuren och huset syntes gaveln på en stegställning med tak över, marken till höger om den användes som avstjälningsplats från kyrkogården, kransar löv och ris. Det var bakom huset och syntes inte så väl. På marken till höger hitom huset låg stallet med en vinkel mot huset och innanför den näst sista porten stod den hästdragna likvagnen.

När jag närmar mig den näst sista porten gnällde eller kved det, som om ett smörjtorrt hjul rör sig. Jag saktade in, det kom inte från porten, nu hördes ljudet igen, det kom framifrån. Var det från någon spinnrock i likboden, och vem var då där? Nu hördes det igen och verkade komma från stegställningen! Då såg jag en skata som flög upp från marken under stegställningen

och satte sig på tvärsån. Nu blev det intressant, vad har hänt? Jag hörde gnället igen och sprang upp på avstjälningsplatsen invid stegställningen, tog ett par steg mot ljudet som kom från utkanten av en rishög och fann där anledningen, en vit fågel med något svart?

Jag böjde mig ner för att ta upp den, nej den hade fyra skära tassar, låg på rygg var vit och med svart spets på svansen som den lagt på magen.

Nu blev jag rädd! Det var en hermelin och Gustav har sagt att om en vessla skadats anfäller hela flocken. Jag sprang mot skolan så fort jag vågade, snön var nästan borta men det var gott om isfläckar. Det blev ingen snygg entre jag slet upp ytterdörren, genom korridoren och upp med dörren till skolsalen, jag såg några grabbar vända sig mot slöjden med ett saligt flin, de trodde att slöjden brann. När jag fått ur mig vad som hänt sa magistern: Jag och pojkarna går dit, du Uno och jag kastar sten, de övriga plockar sten. Gissa om det blev fart, när vi kom fram låg den fortfarande och kved, men en sten tystade den snabbt.

Vi skulle göra en skolresa till Göteborg, magistern sa att skinnet nog kunde ge ett bra tillskott till reskassan, men när han ringde en uppköpare var skinnet endast vårt tio kronor så den blev uppstoppad istället.

Magistern hade lämnat in en notis om händelsen till Corren, införd 21 februari som jag fick läsa upp för skolkamraterna.

Jägmästare Erik Lundqvist som arbetade på Borneo skulle föreläsa i Valhall något senare, då frågar vi honom om det var skatan som skadat hermelingen så illa sa magistern. På hans fråga svarade Lundqvist att det troligen var så. Den enda synliga skadan var en liten märke på hjassa där pälsen var tilltufsad.

Men det finns andra alternativ: Råttgift hade lagts ut i omgivningen och när jag letade efter notisen i Correns filmarkiv på biblioteket fann jag meddelande om att förgiftade ägg till kråkor skulle läggas ut av Sjögestads jaktvårdsförening, kanske var det redan utlagt här.

Jag minns att det som var skrivet i tidningen avvek från min egen upplevelse.

2007-03-03/Lennart Wallerstedt i skolan vanligen kallad "Dalen"

Kommande aktiviteter:

Onsdag 12 aug kl 18.30. Byvandring i Bankeberg.

Söndag 16 aug kl 12.00 - 16.00. Spelmansträff.

Söndag 23 aug kl 14.00. Missionskyrkans friluftsgudstjänst i hembygdsgårdens trädgård.

Lördag 12 sept Höstmarknad.

Hembygdsgården i Vikingstad

kl 11.00 - 15.00.

Knallar, hantverkare, fika, underhållning och mycket mera.

Vill du eller någon du känner vara med?

Kontakta då Göran Nilseryd på 070 - 520 74 29, goran.nilseryd@gmail.com

Veine Nilseryd på 070 - 795 63 81

Lördag 5 dec kl 11.00 - 14.00. Julmarknad i samarbete med SIV

”Dagens ros i corren till dig som har renoverat gamla Sparbankshuset i Vikingstad och gjort det till en pärla i byn. Vackert!

/En i byn.”

Har ni artiklar eller bilder så mottages de tacksamt av hembygdsföreningen.

Aktiviteterna utföres i samarbete med Studieförbundet.

